

Lärarna och diagnoserna – eller "allt är inte vad det ser ut att vara".

Av Gunilla Gerland, 2015

Ni vet hur det är, ibland får man bara nog. Bägaren är fylld, måttet är rågat. Det blev det nu.

Jag träffar lärare hela tiden: i jobbet, som förälder och i privatlivet – jag har flera vänner som är lärare. Mina vänner som är lärare har jag ofta många intressanta samtal om pedagogik med. Och jag tror att de flesta lärare är ungefär lika kloka människor som resten av befolkningen, lika bra eller dåliga på sitt jobb som resten av befolkningen. Naturligtvis vill jag gärna tro att mina lärarvänner är lite klokare än genomsnittet, jag är klart "biased" när det gäller dem. De säger ofta kloka saker om skolan och yrket. De talar varmt om eleverna. De är också ibland kritiska mot och reflekterande över hur skolan är organiserad, både generellt och på enskilda skolor. Detsamma gäller de lärare jag handlett genom åren. Flera lärare är också helt fantastiska och är ibland helt avgörande för elevs framtid, jag har träffat många sådana.

Men flera av dem har också det gemensamt att de känner sig utsatta – detta tycks ha blivit lite av en "kultur" i läraryrket – de tycker att "alla hackar på dem", att "allt är skolans fel" och så vidare. Vissa mer än andra, förstås. Men ändå, det finns där. Jag brukar invända. Jag arbetar ju lika ofta med att handleda andra yrkesgrupper inom exempelvis omsorgen och psykiatrin, och det är sannerligen inte så att det inte hackas på den yrkesgruppen i media, i samhället, heller. Men de tar det med mera jämnmod, till och med de underbara människor som jobbade i välfungerande Carema-verksamheter som till och med blev bättre sedan Carema tog över från kommunen (fast det ingår ju inte i folks världsbild att det kan vara så, och nu har Carema bytt namn).

Varför kan då dessa, lika – eller mer? – utsatta grupper, ta det med mera jämnmod än lärarna? När det gäller att förstå detta hade jag så god hjälp av Anne-Marie Körlings bok "Läraren inom mig – pedagogiska berättelser" (Läraryrket, 2014) där hon pekar på att det i läraryrket/lärarkulturen inte är riktigt tillåtet att misslyckas och att man inte talar om sina misslyckanden. Där såg jag en skillnad, nämligen att omsorgspersonal vet att de misslyckas med något varje dag och talar om det, det är inte förbjudet att misslyckas inom omsorgen.

Hursomhelst, vad gäller att måttet är rågat just nu så handlar det om detta med diagnoser. Gång efter annan hör jag att lärare säger (till varandra, till föräldrar) att eleven som inte funkar i klassrummet måste ha "adhd" eller "Aspergers syndrom". Detta gör mig oerhört frustrerad. Och jag ser här hur lärarna själva här bidrar till att den syn på dem som kompetenta professionella pedagoger som de önskar att samhället ska ha, inte kan uppstå. Helt enkelt därför att det *är* inte professionellt. Många lärare himlar med ögonen (med all rätt) när t ex barnpsykiatriker talar om för dem hur skolan ska undervisa elever med neuropsykiatriska svårigheter. Lärarna är inte pedagoger.

Men, bästa lärare, du måste då förstå att *du* är varken läkare eller psykolog. Och inte ens en läkare eller psykolog kan ställa en neuropsykiatrisk diagnos utan att göra en hel utredning! En sådan utredning innefattar många delar, inte minst att utesluta sådant som kan *se ut som* adhd eller autismspektrumtillstånd men *inte är det*. En pedagog ska aldrig, aldrig någonsin påstå eller föreslå att en elev har en diagnos. Inte ens det fåtal gånger de eventuellt skulle ha rätt i sitt påstående. En pedagog kan givetvis tala med föräldrar om vad de ser för styrkor och eventuella hinder för elevens

lärande och försöka hitta en gemensam plan med föräldrar kring detta. Men det borde vara lärare lika främmande att försöka diagnosticera elever som att utföra operationer på dem!

Nej, jag försöker inte påstå att lärare är onda och vill stämpla elever med diagnoser. Men det är som att läraren tappar sin roll här, inte förstår att det finns en mängd saker hen inte vet och inte kan, som ligger utanför kunnandet. Just detta har jag skrivit om tidigare, i böcker och kallat det "att veta vad man inte vet". Detta är en helt avgörande del av det man kan kalla professionalitet i vilket yrke som helst, att förstå vad det är min kunskap och erfarenhet *inte* omfattar. Och i lärares fall omfattar det inte neuropsykiatriska utredningar. Lika lite som läkarens kunskap och erfarenhet omfattar hur man undervisar i skolan.

Jag tror givetvis att många lärare i bästa välvilja *tror* att de gör något bra när de säger sådant som "jag tror ditt barn har Asperger" eller "ni borde låta utreda barnet för adhd". Men jag vill hävda att som lärare har du inte en susning. Du tror att du känner eleverna för att du tillbringar mycket tid med dem. Men du träffar dem faktiskt bara i en mycket specifik miljö, en miljö som också har en alldeles särskild gruppdynamik där man tilldelas eller tar roller som inte alltid är den man faktiskt är.

Så även om du som lärare tror att du vet vad autismspektrumtillstånd och adhd "är" eller hur det "ser ut", så hävdar jag med bestämdhet att du inte gör det. Jag har arbetat med neuropsykiatriska tillstånd i mer än 20 år och det är väldigt lite jag kan påstå mig veta, faktiskt. Det jag med säkerhet vet är att allt inte alltid är vad det ser ut att vara (det gäller både för den här frågan och för tillvaron i stort), att jag konstant måste jobba för att ha koll på var gränserna för mitt kunnande finns.

Det finns en hel del som kan se ut som adhd eller autism men som inte alls är det. Både exempelvis sjukdomar och sådant som inte alls är sjukdomar eller diagnoser, som exempelvis barn med särskild begåvning, dvs hög IQ. (Se länk till artikel i slutet)

Innan du nu reagerar på reflex vill jag säga att ja, jag vet att lärare sliter. Jag vet att det är ett tufft jobb och att en klass består av många elever med olika behov. Det jag säger är att strategin att tro att alla elever som inte "funkar" i klassrummet har en psykiatrisk funktionsnedsättning inte fungerar. Och att det finns andra grupper som också sliter och blir ifrågasatta både i media och av anhöriga, till exempel inom äldre- och funktionshinderomsorgen.

Att vi kritiserar skolan offentligt idag i den utsträckning vi gör beror inte heller på att lärarna är "dåliga" (även om det finns dåliga lärare, precis som det finns dåliga vad-som-helst i vilket yrke som helst), utan mer på hur skolan är organiserad, både övergripande i samhällsstrukturen och de enskilda skolorna i sig. Jag tänker att lärarna idag beter sig lite som elever som blir misstrodda eller inte känner sig sedda – de blir lättkränkta. En begriplig men inte särskilt konstruktiv mekanism. Man kan välja ett annat förhållningssätt.